

TV 10: Dolní Ostrovec – Červený kříž – Cerhonice – Mirostice – Karlov – Dolní Ostrovec

12–15 km

Doprava

- vlak Písek – Dolní Ostrovec a zpět
- autem do Dolního Ostrovce, zaparkovat u nádraží

Popis trasy

U železniční stanice Dolní Ostrovec hned přejdeme na **zelenou značku**. Po dobré cestě mineme hájovnu Ostrovec a za ní odbočuje neznačená cesta zvaná Jezerská, podle toho, že vedla po hrázi zaniklého rybníka Jezera. Touto cestou směr k osadě Na Pařezu si můžeme naši cestu do Cerhonic zkrátit o 2 km, ale vynecháme místo zvané Červený kříž. Po překročení Jesenického potoka dojdeme k malé lesní planince, kde stojí červená hajnice a místo bývalého vysokého, dřevěného, rudě nabarveného kříže stojí tu dnes jen prostý železný kříž. K místu se váže lidová pověst navazující na historické události v letech 1741–42. Na rozcestí přejdeme na **žlutou značku** a po 2 km vyjdeme z lesa na hráz rybníka Nového. Rybník s malým ostrůvkem vznikl v r. 1808 spojením dvou menších rybníků. Přes rybník se nám otevře pohled k západu na louky a pole. Na dřívějších lukách a pastvinách (před melioracemi) se vyskytoval hojně hořec jarní, na Miroticku nazýván „kominíček“. O tom, že se hojně vyskytoval, svědčí lidové úsloví z blízkých Radobytců „Když rozkvetou kominíčky, nesou nejvíc slepice“. Na rozdíl od hořce na podzim rozkvétá ocún jesenní a to v době, kdy má zcela zakrnělé listy, takže místní lidé jej nazývají „naháč“. Třetí charakteristická rostlina z míst na lukách je upolín evropský. Jeho sírově žluté kulovité uzavřené květy daly podnět k lidovému názvu „bublina“.

Od rybníka projdeme lipovým stromořadím do samoty Na Pařezu. Název Pařezí snad podle bývalých dřevařských chalup. Stromořadí je dlouhé 160 m a stáří lip se pohybuje od 130–220 roků. Krásu lip zachytil na několika obrazech ak. malíř Vlastimil Rada. Sem do těchto míst nejčastěji tihla lovecká vášeň Ladislava Stroupežnického, jenž sem také umístil děj svých povídek „Rybáci“, „Ze života rybních pytláků“ a „Hon na spolužáka“, v níž zpodobnil pytláka Třebošováka, a „Cikánské křtiny“. Na okolních lukách vykonávali poddaní od nepaměti svou povinnou robotu ke zvíkovskému hradu.

V Cerhonicích již dnes nenajdeme žádné selské domy tak typické pro jižní Čechy. V centru obce je rozlehlý velkostatek se zámečkem. Nad vjezdovou bránou do dvora je erbovní znak dřívějších majitelů Deymů ze Střitěže.

Na rozlehlém nádvoří velkostatku je jednopatrová zámecká budova. Pokoje zámku naposledy sloužily jako depozitář Národního technického muzea v Praze. Okrouhlý kryt dvorské studně působí jako altán. Za ním, pravouhle připojeno k zámecké budově, stojí nižší jednopatrové správcovské stavení – fragment renesanční tvrze. Zde se narodil r. 1850 Ladislav Stroupežnický, dramaturg Národního divadla, autor „Našich Furiantů“ a dalších divadelních her a povídek. Některé objekty, kolem nichž se odehrává děj „Našich furiantů“ jsou zbořené nebo stavebně pozměněny. Svatojánská kaplička byla poškozena bombardováním z dubna 1945 a byla zbořena. Zbořena byla i nedaleko stojící panská kovárna. Prostředí této dědečkovy kovárny věrně popsal Stroupežnický v povídkách „Podkovy“, „Jiskry“ a „Poslední dny roboty a poddanství“. V pozměněné době se zachovala stará panská hospoda, dějiště druhého nejfuriantštějšího dějství hry.

Kolem špýcharu z roku 1830 se vydáme k Miroticům. Po této cestě chodíval školák Ladislav Stroupežnický a později po nezdařených studiích v Písku, již jako cvičitel mirotického Sokola, který byl z jeho popudu založen r. 1869. Po levé straně máme výškovou dominantu kraje vrch Šibeňák na mapě Šibeník (490 m). Stávala tu kdysi šibenice, ale spíše jenom pro výstrahu. Pod vrchem na jeho jižním úpatí u silnice Cerhonic do Radobytc na malém kamenitém pahorku roku 1867 mladý hospodářský adjunkt Ladislav Stroupežnický neuváženým výstřelem pod bradu si způsobil strašlivé zranění v obličeji. Když smrt nepřicházela, odplazil se v zoufalství s bolestmi k dosti vzdálenému rybníku Pulci u Obory (na jih asi 1,5 km), kde ho našla koupající se mládež. Vrch je známý také jako naleziště minerálů, na jihovýchodním svahu je možno najít nečisté opály a jaspisy. Z vrcholu je rozhled na všechny strany.

Do Mirotic vejde z jižní strany po výpadové silnici k Písku. Před náměstím po pravé straně mineme statek, bývalý dvůr cerhonického panství. Na rozsáhlých budovách architektonicky nezajímavých, upoutá nás jen erb drkolanského premostrátského kláštera. Z průjezdní silnice před náměstím odbočíme doleva napřed do Kostelní ulice. Do malého domku na pravé straně čp. 78 se r. 1795 přičlenil dvacetiletý Matěj Kopecký. Za manželku si vzal sedmnáctiletou dceru Rozarii pláteníka Matěje Holzäpfela. Děkaný kostel si

TURISTICKÝ VÝLET TV 10

z původní románské výstavby zachoval pouze nižší věž s románskými okénky a mohutné zdivo při zadním vchodu. Při kostele o samotě stojí masivní věž ze 17. století. Proti kostelu vedle hospodářských budov děkanství stojí přízemní budova mirotické školy. Zde se narodil vynikající zpěvák, flétnový virtuos, skladatel a přítel W. A. Mozarta Benedikt Žák. U zdi bývalého hřbitova kolem kostela, který byl zrušen r. 1850, je dodnes přízemní budova starého mirotického špitálu z 16. století, v němž dožil svůj život Tomáš Famfule. Kostelní uličkou se vrátíme na silnici a na náměstí. Náměstí lemují směsice starých i nových domů. Z Alšových obrázků známý mirotický hostinec „U Zlatého lva“, který již na náměstí nestojí, protože byl zničen při bombardování Mirotic v r. 1945. V místě, kde kdysi stála stará Alšovna, kam se r. 1711 přičlenil František Aleš, řezník z Písku a kde až do r. 1854 pobýval rod Alšů, je nový blok a jen plastický reliéf Alšovy hlavy nad průčelím poštovního úřadu označuje starodávné sídlo Alšovy rodiny. Na jižní straně náměstí vyniká nová budova radnice, v níž je mnoho písemných památek na rod Alšů i na Matěje Kopeckého. V zasedací síni je řada originálních obrazů a kartónů Mikoláše Alše. Stará mirotická radnice poškozená bombardováním z r. 1945 stojí na západní straně, kde se říkalo „Na Paláci“ a kde stával i velký dům s názvem „Malovaná“. Na náměstí stojí socha velkého malíře od sochaře Lhotáka, postavena r. 1952. Na náměstí v Miroticích při opravě barokního domu byla odkryta původní malovaná fasáda. V současné době se obnovuje. Kolem sochy projdeme do úzké uličky Rybářské. Je tu řada přízemních domků. Mezi nimi stojí dodnes v nezměněné podobě chalupa Kvíčalovská čp. 112 z let 1812 – 1814, jejím majitelem byl Matěj Kopecký. Na konci ulice na pravé straně stál původní rodný domek Mikoláše Alše, který v roce 1901 vyhořel. V původní nízké doškové chaloupce, která původně patřila strýci Mikoláše „starému švališarovi“ Tomáši Famfulovi se narodil 18. listopadu 1852 Mikoláš Aleš. Zde prožil Mikoláš své dětství se dvěma bratry Františkem a Janem. Odtud odchází Aleš za svými bratry do Písku na studie. Zde prožívá i truchlivé chvíle, kdy po smrti obou bratrů (František 1865, Jan 1867) byla brzy pochována maminka Veronika (1869). Budete-li mít čas, zastavte se na mirotickém hřbitově u symbolického hrobu Alšova rodu. Na prostém kamenném pomníčku pět křížků připomíná dva Alšovy bratry, otce, strýce Tomáše a ten největší uprostřed maminku. Místo po vyhořelém domku zakoupila mirotická obec s úmyslem vybudovat znovu rodný domek s pamětní síní. K úpravě domku došlo až v letech 1923–24. K definitivní stavební úpravě a i s instalací památek ve dvou síních v r. 1952.

Na náměstí přejdeme **na modrou** a po výpadové sinici přes betonový most opustíme Mirotice. Než však opustíme Mirotice, doporučujeme dojít po žluté značce přes řeku k židovskému hřbitovu. Od hřbitova podél řeky vlevo, dojdete za mostem na modrou značku. Hned za mostem opustíme silnici a podél řeky Lomnice a lesem dojdeme na silnici před křižovatkou do Smetanovy Lhoty. Můžeme také jít po silnici směr Zvíkovské Podhradí, která je poměrně klidná, je po sluníčku a je kratší. Povšimněte si téměř na konci obce na vysoké mezi božích muk, zvěčněné Alšem tolikrát na různých obrázcích. Od Smetanovy Lhoty máme do Ostrovce na nádraží 6 km. Budete-li unavení, můžete dojít na křižovátku do Smetanovy Lhoty a po žluté značce po 200 metrech jste u železniční zastávky. Vlak vám bude odjíždět o pár minut dříve než z Ostrovce. Rozhodnete-li se pro pokračování, tak po modré značce po 1 km dojdete k loveckému zámečku Karlovu. Není znám architekt, ani stavitel a ani doba stavby. Stavby stejného typu navrhovala škola Fischera z Erlachu. Všechny se vyznačují stejně jako Karlov oválným ústředním sálem, na něž se ve čtyřech rozích napojují samostatné věžovité výstupky. Karlov je miniaturní napodobenina zámku Karlova Koruna v Chlumci nad Cidlinou. V době, kdy byl Karlov využíván jako lovecký zámeček, bylo jeho okolí upraveno jako anglický park. Proti zámku kolem roku 1780 byl postaven panský velkostatek. Oběma branami dvora je od zámečku možný průhled na západ na Miroticko. Od východního vchodu zámečku pak vede celým Karlovským revírem stromová alej.

Od Karlova podél říčky Lomnice pokračujeme do Ostrovce. Na okraji protáhlé lesní louky bývalo v řečišti Lomnice umístěno zavlažovací mlýnské kolo. U tohoto kola rád pobýval a komponoval hudební skladatel Antonín Dvořák, když bydlel u ředitele Bohdanského v Rakovicích. Stezka nás vede stále v dohledu kamenitého řečiště Lomnice, které bylo prohlášeno jako přírodní památka Vystrkov. V tomto romantickém údolí točil Václav Krška film Ohnivě léto. Za mostem železniční tratě Protivín – Zdice postaveným v r. 1875 se říčka vymaní ze sevřeného údolí do otevřenější krajiny. Naše putování podél mlýnského náhonu Kynštetova mlýna bude končit v Dolním Ostrovci.

Popis míst a osobností

Cerhonice – (Crhonice, Cirhonice, Crhanice, Crhenice). Obec soustředěna kolem dvorce se zámekem, se v písemných pramenech uvádí poprvé k r. 1291, kdy byla majetkem kostela v Miroticích. Původní místní jméno bylo Crhonice a znamenalo ves lidí Crhoňových. Podle A. Sedláčka byl v osadě královský dvůr, později vladycký, jehož držitelé byli vázáni manskou službou ke hradu Zvíkovu. Od r. 1420 měnil dvůr majitele. Vystřídali se Švamberkové, Dejmové ze Střítěže, generál Marradas, po roce 1620 Černínové. V letech 1650–88 se staly Cerhonice střediskem Prácheňského kraje, neboť jejich nový držitel František Jiří

Informace byly sestaveny před r. 2000.

Omlouváme se za případné nesrovnalosti, používejte prosím aktuální mapy.

TURISTICKÝ VÝLET TV 10

Doudlebský z Doudleb byl dlouholetým krajským hejtmánem Prácheňska. Od roku 1688 byly Crhonice s mirotickým statkem prodány premonstrátskému klášteru v Drkolné – dnešní Schlägl v Horním Rakousku. Premonstráti postavili na místě bývalé renezanční tvrze jednopatrové zámecké křídlo. Nad obloukem vjezdu z nádvoří byl osazen znak kláštera s letopočtem 1688. Zámek byl potom přestavován. Poslední klasicistní přestavba zámku s kaplí sv. Vavřince byla v letech 1808 – 1810. Panský chudobinec byl založen roku 1828 pro 12 chudých.

Červený kříž – Místo bývalého dřevěného kříže, vysokého a rudě nabarveného, stojí tu dnes jen železný kříž v kamenném podstavci. Barva a název měly symbolizovat tragickou událost z doby první války o dědictví rakouské. V roce 1741 se o královskou korunu v Praze ucházela královna Marie Terezie a bavorský kurfiřt Karl Albert. Ten v listopadu za pomoci francouzské armády přitáhl k Písku, dobyl jej a nechal se potom v Praze korunovat na krále. Francouzsko-bavorská armáda pod velením maršála Broglia přezimovala v Písku a okolí. Tuto dobu připomíná upomínková tabule na budějovické kapličky v Písku a obraz M. Alše na hotelu Otava s názvem „Bitva u Čížové“. A zde je začátek legendy o Červeném kříži. Při kvapném ústupu francouzského vojska z Písku ku Praze, měly být tři milostnice francouzských důstojníků z cerhonického zámečku zavezeny panskými služebníky na pražskou silnici. Ti však z touhy oloupit je o šperky zavezli je sem do lesů a surově zavraždili. Podle lidové pověsti to měly být princezny. Podle jiné verze šlo o francouzské komtesky, které měly být zavražděny ne lokaji, ale hajným, zámeckým mušketyrem a sedlákem Šumbalem. Jiná verze klade dějiště vraždy do lesa u vesnice Bud a dokládá, že tam byla zavražděna rodina velícího francouzského maršála Broglia. Na paměť tohoto činu byl postaven Červený kříž a kolem Cerhonic v pravidelném trojúhelníku tři stejné barokní kapličky. Až do první světové války se vždy v poslední neděli v květnu konala sem z Cerhonic zbožná procesí. Tuto pověst sepsal Alois Jirásek ve své povídce „Balada z rokoka“, tak jak mu ji vypravoval Mikoláš Aleš.

Karlo – Zámeček byl pravděpodobně stavěn ve stejné době jako zámek čimelický Karlem Bohuslavem Bissingenem, po němž také nese jméno. Pozdější jméno Gabrielenhof, dané zámečku za Vratislavů, se neujalo. Stavební plány zámku se záhadně dostaly do černínského archívu v Jindřichově Hradci. Prostory zámku bývaly zaplněny nábytkem ve slohu biedermeier, několika kusy lidového selského nábytku a cennými sbírkami porcelánu, zvláště míšenského. Po roce 1948 bylo vnitřní zařízení převezeno na Orlick. Zámeček byl využíván k pionýrské rekreaci.

Mirotice – Nejstarší písemná zpráva připomíná městečko v r. 1254. Mirotice byly až do válek husitských svobodným městečkem královské komory. Zdejší románský kostel měl jedinečné výsady potvrzené několika českými králi. Po válkách husitských se staly Mirotice poddanským městečkem, které patřilo ke hradu Zvíkov. V druhé polovině 16. století udělili Švamberkové městu štědré výsady. Ve třicetileté válce trpěly Mirotice nesmírně častými průtahy vojsk a většina domů byla vypálena a zůstaly pusté. Od roku 1614 se v držení Mirotic vystřídaly rody Hořčiců, Černínů, Hrobčických, Běšinů, Kalenických a Doudlebských. Poslední prodaly Cerhonice a s nimi i Mirotice premonstrátskému klášteru v Drkolné–Schläglu v Horním Rakousku. V neorománském kostele sv. Jiljí nás upoutá jeho originálně pojatá malba, jejímž autorem je mirotický rodák Josef Sychrovský, potomek Alšova rodného kmotra, řezbáře, výrobce loutek a všeučelce Mikoláše Sychrovského. Mirotice, v neděli 29. dubna 1945 byly bombardovány hlídkujícím americkým letadlem, když předtím na letadlo bylo střeleno z německého tanku.

Dolní Ostrovec – Obec nad potokem Lomnicí, s osadou Horní Ostrovec. Dolní Ostrovec příslušel kolem r. 1323 ke hradu Zvíkov jako služebné manství. Sídla vladků musela být spíše v Dolním Ostrovci a nevyvinula se do opevněné podoby. V 16. století patřil Dol. Ostrovec k cerhonickému panství a ke hradu v Písku. Horní Ostrovec vznikl podle archivních materiálů až po roce 1640 na vykloučeném místě v lesích. Podle nalezených mincí z roku 1586 se dá usoudit, že osada existovala již dříve. Tyto mince jako první mají nominální hodnotu vyznačenou v českém jazyku. Vedle návěsní kapličky stojí za povšimnutí starý manský statek č. 29. V Dolním Ostrovci se narodil dlouholetý rektor AMU, filmový kritik a teoretik A. M. Brousil a známý vídeňský fyziolog, dermatolog MUDr. Šalomon Ehrmann, jehož jméno si vypůjčil Lad. Stroupežnický pro cerhonického krčmáře Marka Ehrmanna v Našich furiantech.

Vystrkov – přírodní památka o rozloze 3,0717 ha. Důvodem ochrany je krajinářský význam úseku řeky Lomnice od hájenky Karlov po železniční most u Ostrovce. Jeden až tři páry modrých ledňáček hnízdí v kolmém hlinitém břehu nad řekou. Chráněné rostliny jako oměj pestrý a lilie zlatohlavá se vyskytují v ochranném pásmu. V řečišti prudce tekoucí voda omývá velké granodioritové balvany. Lomnice byla v minulosti zlatonosnou řekou, a proto se zachovaly v lesním porostu na pravém břehu řeky sepsy po rýžování zlata.

Mikoláš Aleš (18.11.1852–10.7.1913)

Roku 1867 odchází z gymnázia v Písku a stává se učedníkem malíře. Na podzim začíná studovat na reálném gymnáziu. V květnu 1869 je z reálky vyloučen, od října se stává posluchačem Akademie v Praze do r. 1876. Za demonstraci proti prof. Woltmannovi, který popřel existenci českého umění, byl r. 1876

TURISTICKÝ VÝLET TV 10

potrestán čtyřdenním vězením. 1876–79 pobýval a tvořil v Suchdole u Prahy na statku svého přítele Alexandra Brandeise. 1879 vyhrál společně s F. Ženíškem první cenu v soutěži na výzdobu foyeru Národního divadla. Téhož roku se oženil s Marinou rozenou Kailovou a odjel na studijní cestu do Itálie. Po návratu žil v Praze, odkud podnikal zájezdy na Hanou, Slovensko a Valašsko. Aleš patří ke klasikům českého umění 19. století, kteří rozvíjeli odkaz J. Mánesa. Velkolepá monumentalita jeho raných cyklů a olejových obrazů byla oceněna až v umělcově stáří, kdy se věnoval převážně ilustracím. Vynikl jako ilustrátor českých lidových písní, pohádek a pověstí.

Matěj Kopecký (1775 Libčany – 1847 Koloděje)

Do Mirotic se přiznal. Se ženou Rozárií se jim v Miroticích narodilo 14 dětí, z nichž jen 6 zůstalo na živu. V roce 1797 obdržel od krajského úřadu Prácheňského v Písku první povolení k provozování „mechanického představení s marionetami“. Z Mirotic dvakrát odešel do napoleonských válek. Vystřídal tu různá zaměstnání jako kramář, loutkoherec, hodinář, podomní obchodník a cestář. Chtěl se tu stát i místním strážníkem. V Kolodějích zemřel podle zápisu v matrice jako komediant a žebrák.

Ladislav Stroupežnický (1850–1892)

Syn vlasteneckého správce v Cerhonicích. Jeho otec Josef Stroupežnický bývalý žák píseckého gymnázia psal odborné a hospodářské spisy. Ladislav byl jedním z prvních žáků písecké reálky. Po propadnutí ve druhé třídě ho vzal otec domů do kanceláře. V 17 letech v sebevražedném úmyslu se vážně zranil snad proto, že ve večerním šeru střelil po člověku sekajícím jetel na panském. V rekonvalescenci pořádal cerhonický archív a studoval v něm. S přítelem Alšem navštěvoval tehdy často Zvíkov. Po odstěhování do Prahy r. 1873 se pokoušel o různá zaměstnání a psal. Na Riegrův návrh se stal prvním dramaturgem Národního divadla a tak měl význačný podíl na jeho uměleckém vývoji. Zasloužil se o uvedení realismu na naší první scénu. Ze vzpomínutých děl připomeňme další díla Zvíkovský rarášek, Povídky z Prahy a venkova, Martínkův nový oblek, Pod viaduktem, Poslední dnové poddanství a roboty a další.

